

Allah'a İman'ın İnsan Varlığına Yansıması: Secdeye Ulaşmak

Prof. Dr.-Ing. Şenel ERGİN

İslâm Dünyası'nda İman - Amel birlikteliği sözel ifadesini ezberine almayan, bir ilâhiyatçı görebilmeniz, pek mümkün değildir; sıradan bir İmam – Hatip Lisesi mezunu bile size diline sabitlediği bu ezberini temel ve yadsınamaz bir inanç ve eylem gerçekliği olarak dile getirir.

İşte ara ara..

sevgili annemi bu dünyada kaybetmemin arkasından geçirmek zorunda kaldığım çaresiz aylara zihnimde geri döndüğüm zamanlarda.. kavramakta zorlandığım önemli kavram birlikteliklerinden birinin bu olduğunu hatırlıyorum:

İman ve Amel kavram birlikteliği..

Çünkü yaygın inanca göre bu kavram birlikteliğinin ancak eylem formunda dış dünyaya yansıması;

Allah'a / İslâm'a olan İMAN'ı olgusal olarak görünür kılabilmekteydi.

Benim ruhum için bu görünür kılınan bilinç düzeyi yeterli değildi;

çevremdeki dindar insanların yaşam seyirlerini izliyordum;

günlük yaşam seyrinde, tutum ve davranışlarda dindar olanla olmayanı birbirinden ayıran farklılık net görünmüyordu..

Namaz, zamanında acele kılınması gereken önemli bir ibadetti..

ama namazı kılan bunu çoğu kere sıradan, arkada bırakılması gereken bir “iş” gibi görmekteydi.

Yeterli olabilecek güzel bir “şey” izlemiyor ve kendimi rahat hissetmiyordum; çünkü.. ne ve nasıl olabileceğini pek bilemesem de..

gördüklerimden daha fazlası olmalıydı.

Bu nedenle de..

Allah'a iman'ın / bu olgunun açık ve net cümlelerle bana anlatılmasını istiyordum.

Sözü dolandırmadan, bu konunun “doğru izahının yapıldığı” duygusunu dinleyene hissettirecek biçimle anlatılmasını beklemekteydim.

İzmir İl Müftülüğü'nde vaizeler anlatmaya çalıştılar..

Bunu anlatmak, görünürde onlar için çok çok kolay bir şeydi..

Ancak ben kavramakta çok zorlanıyordum.

Çünkü iman ile amel olgularını birbirine bağlayan kendinde değerli mental bağlantılar düzgün kurulamıyor..

ya da anlatan için kurulmuş olsa bile sorularına düzgün mantıklı bir biçimle yönlendirilerek dışlaştırılmıyordu.

Söz imanla başlıyor ve hemen namaz başta olmak üzere ibadet çeşitlerine kayarak sürüyordu.

Ve ben açık açık ne düşündüğümü kendilerini kırmamak adına, onlara anlatamıyordum da.

Belki de bana sert cümlelerle karşılık verecekler, işler hepten karışacaktı;

sonuç olarak sadece öğrenmek isteyen biri idim ben.

Deneyimli bir hoca olarak, anlatmaya çalışanların da iman-amel olgu birlikteliğini bir başkasına anlatabilecek derinlikte bilmediklerini görüyordum; ama benden o sıralarda, daha fazla ilâhiyat bilgisine de sahiptiler.. Özde ne bildiklerini tam idrak edememiş bu kişilere, beyinde depolanmış olan bilgiyi maksada elverişli olarak yeniden düzenlemelerine yardım edecek sorular soruyordum..

Yapılan en temel yanlış..

*“iman” gibi soyut bir “bağlanma” durumunu,
“amel” gibi somut bir etkinlikle karıştırarak
(bana göre kavramları birbirine bulaştırarak),
“iman – amel” kavram birlikteliğini anlatmaya çalışmaktı..*

Çünkü ben öncelikle iman olgusunun ne’liğini sormaktaydım.

*Neyin neden yapıldığı konusunu iyi anlamak,
insan yaşamının her boyutunda öncelikle çözülmesi gereken bir konudur
ve bunun kavranmaması durumunda insan yaşamında pek çok konu sorun haline dönüşür.*

İl Müftülüğü’nde doktoralı bir çalışmanı gördüğümde çok sevinmiştim.

*Bana göre zihinde depolanmış bilgiyi sorulan soruya göre yeniden organize etme becerisine sahip (olması gereken) bir kişi sorularımı daha doğru anlayabilirdi..
Beklediğimi yaşayamadım ve elbette bu durum Dr.’lı ilâhiyatçı için
bir yetersizlik / zorunlu değer düzeyine ulaşamama durumuydu.*

*İman kavramını İlâhiyat yazını nasıl tanımlıyor sorusu ile başlamak;
mevcut eğitim – öğretim durumu içinde
çıkışı olmayan bir alana giriliyor anlamına da gelebilir.*

*Malûm, günümüzde Üniversiter düzen içine alınarak Fakülte örgütlenmesine bağlanan
İlâhiyat bilgi üretme alanı da, diğer fakültelerde olduğu gibi,
alana özgün ve orijinal bilgi üretmekten ziyade çöp üretmektedir.
Bunu yıllarca okuduğum metinlere ve verilen üniversiter öğretimin durumuna dayanarak
söylemekteyim.*

*İman – amel kavram birlikteliği ifadesindeki “iman” ve “amel” kavramları kendi değer ve
anlam ağırlıklarıyla ayrı ayrı kavranamazsa,
Allah’ın kendine has kıldığı İslâm’a bağlanmak, imkânsız gibi görünmeye başlayabilir.*

*Yıllar süren literatür çalışmasının ve karşılaştırmalı değerlendirmelerin sonunda,
bana en uygun görünen iman tanımına, ulaştığım duygusunu hissetmeye başladım.*

“İman mutlak (sonsuz) olanı idraktır”¹, deniyordu.

---

¹ “Max Müller ve Blaise Pascal gibi düşünürler imanı insanın sonsuz olanla karşılaşmasının, sonsuzluk duygusunun bir eseri olarak görürler; pozitif bilgide önemli başarılar sağlayan insanın metafizik alan karşısındaki şaşkınlık ve başarısızlığını ancak imanla aşabildiğini belirtirler.”

Mutlak – ezelden ebede sonsuz olan Allah’a iman da elbette sonsuz olana inanma / bağlanma demek olacak ve Allah’a, Kelâmı Kur’an’a ve Resulü’ne, Hz. Muhammed Mustafa’ya inanarak bağlanma, yani şeksiz şüphesiz, aksini düşünmeksizin, kalben tasdik ve sosyal yaşamın zorunlu kıldığı bir davranış olarak dil ile de ikrar, ilâhi bağlanışın toplum içindeki törensel ifadesi olacaktı.

İnanma tamam..

Ama sonsuz olanı idrak.. kavrama..

Hangi güç ile..

İnanma zihinsel pasif bir eylem olarak kalırsa..

bu aynı zamanda üzerinde düşünmeyi de bırakma sonucunu yaratabilir.

Kavramaya çalışma fiili durumu ise,

zihni üretim ile bedensel varoluşun aynı konuda tam ve birlikte etkin oluşunu ortaya çıkarabilir.

Beyinde fikri üretim, bedende fizikî canlanma, duygu âleminde hareketlenme aynı anda insan varlığını kavradığında

konu / iman üzerinde sabitlenme hissi de uyanmaya başlar.

İşte iman keyfiyeti insan varlığını beden parçaları üzerinden değil,

varlık bütünlüğü içinde kendisini toptan kavradığında..

kalbî tasdik kendisini ayan etmeye de başlar.

ve bu durum, inanmış dindar insanların yakinen bildikleri üzere “miş gibi” seyredecek bir durum da değildir.

Bu arada değinmek zorunda olduğum başka bir deneyim de var:

Sevgili annemin dünya değiştirmesinin hemen üzerine, kendisiyle nasıl iletişim kurabileceğim sorunu başlamıştı.

70 Yıl birlikte yaşadığım insanı bu günden öbürüne bırakmak kolay olmuyor.

Kaldı ki.. annemin nerede ve ne durumda olduğunu bilme ihtiyacım var.

Onu toprağa bırakıp arkamı dönemem.

İşte o andaki manevi çöküş çok daha etkili olmuştu,

çünkü dünyalar farklılaşmıştı ve ben iletişim dilini o sırada bilmiyordum.

Özetle.. namaz kılmaya başladım ve..

varlığıma en yabancı gelen durum secdeye kapanma durumu olmuştu..

Hem bedenime hem de bütün olarak bana çok yabancı geliyordu..

Namaz sırasında bedenimde soğukluk hissediyordum.

Çünkü bir insanın kendini bundan daha aşağıya indirmesi mümkün olamazdı..

Ve benim varlığım buna, kendini aşağılamaya ve aşağılatmaya çok uzaktı..

*Ben, yalan konuşmayan, işini her zaman gerektiği gibi iyi yapan,
ailesine bağlı, kendisine güvenen insanları yarı yolda bırakmayan,
ihtiyacı olana yardım edebilen edep ve sağlıklı bir insanım.
Allah'ın düzgün yaşayan kullarındanım.
Başım o ana dek hiçbir nedenle ve ana-baba dâhil hiç kimsenin karşısında
eğilmemiş.*

*Ve şimdi alnı yere yapıştırmak..
Kendini bu kerte aşağıya çekmek..
Hiçleşmek..*

Rabbim beni bağışlayacak, buna da iman ediyorum.

*Şimdilerde secdeye ulaştığımda dilim “Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ” derken,
zihnim rabbime şükrediyor; kendiliğinden.
Umarım ne söylemek istediğimi anlatmaya dil becerim yetmiştir..*

*Evet.. Allah kendine dönenlere yardım ediyor; aynen söylediği gibi.
Bir adım atana, on adım geliyor.
Aciz olanlar, ama yüzünü rabbine çevirenler ve gayret edenler, yalnız bırakılmıyor.*

*İman duygusu insanın anlam dünyasında, “taklid” safhasını aşabildiği ölçüde
namaz da günde beş vakit kılınması gereken Allah'ın farz kıldığı
(Kulları'ndan istediği) eylem / “iş” olmaktan uzaklaşarak,
Kul'un Allah'ın divanında olma bilinciyle, secdeye ulaşmış olarak
Rabbine kulluğunu – hiçliğini sunmakta olduğu AMEL'e dönüşecektir.*

*İşte bu hâl durumu Kul'un,
Rabb olarak Allah'ın ve İman formunda O'na bağlanmanın
ve Kul olarak kendi özvarlığının bilincinde olma durumudur ki..
Şehadet Dünyası'nda henüz yaşarken Ahiret ile / Kosmos ile kurulabilen
yani kurulabilmesi mümkün olan iletişimi
kalbe ve beyne hissedilebilir ve anlaşılabilir kılacaktır.*

*Bu hâl durumunda imandan amele geçiş durumu netleşmiştir.
Amel durumu da niteliği itibariyle taklitten kurtularak,
yani kemâle ermiş olarak, insan ve toplum yaşamında işlevsel olabilecektir.*

*Hemen burada, namaz konusu üzerine gelişigüzel yazılmış metinlerde ve her
fırsatta “namazın ‘huşu’ içinde kılınması” gerektiği ezberinin de
dile getirilme kolaylığını ve yüzeyliliğini hatırlatmak isterim.*

*Bundan önce insanlara namazın anlam ve öneminin
“iman olgusu” üzerinden anlatılabilmesi gerekmektedir.
Amel olarak namaz eylemi üzerinden iman olgusuna ulaşılabilceğini
mümkün göremiyorum.*

*“İman” ve “Amel” Kavramları dilde genellikle birlikte anılıyor olmalarına
rağmen; bir kavram çifti midir..*

*Bilim Kurumu’nda genelde geçerli olan kurala göre;
birbirine zıt istikâmetlerden gelen her hangi iki kavram karşı karşıya
durduklarında,
birbirlerine göre ne olup – ne olmadıklarını kesin ve net olarak
gösterebildiklerinde.. bir kavram çiftini oluştururlar.
Çünkü şeyleri açıklamak en kestirme ve en güvenli yoldan bu biçimle
yapılabilir.*

*Bizim konumuzda bu durum:
“iman” ve “küfür” kavramlarının birbirlerine zıt duruşlarında söz
konusudur.*

*Yani:
Allah’a, Kelâmı Kur’an’a ve Resulü’ne, Hz. Muhammed Mustafa’ya
inanarak bağlanma ve tabi olma durumu, **imanı**..*

*Allah’a, inanmakla birlikte.. Kelâmı Kur’an’ı ve Resulü’nü, Hz. Muhammed Mustafa’yı
reddetme ve bağlanmama durumu ise **küfrü***

net olarak nazara sunar.

*İman dairesinde dolanan kesinlikle küfür dairesinin dışında kalır;
aynı şekilde tersi de doğru olacaktır.*

*Böyle bakıldığında da “iman” ve “amel” kavramlarının birbirine zıt
istikâmetlerde durmadıkları,
aynı yolda birbirlerine yoldaş oldukları,
iman durumunun temel ve esas / baz olduğu,
amel durumunun ancak ve sadece imanın varlığı üzerine var ve geçerli
olabildiği,
ama var olmasının da iman durumu için bir garanti ve destekleyici unsur
olduğu,*

daha kolay anlaşılacaktır.

*Özetle “iman” ve “amel” kavramları birbirini yadsıyan değil;
birbirini güçlendiren kavramlar olmasına rağmen;
iman yoksa amel var olamaz.*

Ve “iman” ve “amel” kavramları da bir kavram çifti oluşturmaz.

*Bizler, Allah’ın kelâmı olan Kur’an’da ve İlâhiyat yazınında
bu tür sürekli olarak birlikte anılan başka kavramları da bilmekteyiz,
öyle değil mi..
Örneğin, iman ve amel birlikteliği gibi namaz ve zekât birlikteliği..*

Rabb olan Allah, her iki hatırlatmada da Kulları’na

*“Bedenleriniz ile sizleri nasıplendirdiğim maddi ve manevi değerlerinizi
birbirinden ayırmadan..
bir bütün olarak varlığınızın tüm olanakları ile İslâm’a uyarlı yaşamak ve
geri çağırduğumda Bana dönmek durumundasınız.”*

diyor olabilir mi..

Bence.. Rabbimizin biz Kulları’na dediği tek şey budur.

*“İman mutlak (sonsuz) olanı idraktır” tanımına dönersek;
bu ifadenin çevresinde dolanan başka tanımların da olduğunu görüyoruz.*

*Kavram ve olgu olarak “İMAN” sözcüğü üzerine düşünceler,
gelecek yazıda devam edecektir.*